

Μορφολογία

Μέρη της λέξης: **ρίζα, θέμα, προσφύματα (προθήματα, επιθήματα, ενθήματα)**

Λεξικά – γραμματικά μορφήματα

Κλιτικά – παραγωγικά μορφήματα. Σύνθεση

Ελεύθερα – δεσμευμένα μορφήματα

Μόρφημα – Μορφές. Προσδιορισμός **βασικού τύπου** και **αλλομόρφων**

Μορφολογική τυπολογία γλωσσών: **αναλυτικές** [ή απομονωτικές] –

συνθετικές (συγκολλητικές – κλιτ(ικ)ές [ή διαχυτικές] γλώσσες)

Προτεινόμενα: «Μορφολογία (σημειώσεις)». Συμβουλευτείτε: Φιλιππάκη-Warburton, *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία*, σ. 74-82· Γούτσος, *Γλώσσα*, κεφ. 5· Λεκάκου-Τοπιντζή, κεφ. 3· Fromkin-Rodman-Hyams, κεφ. 3.

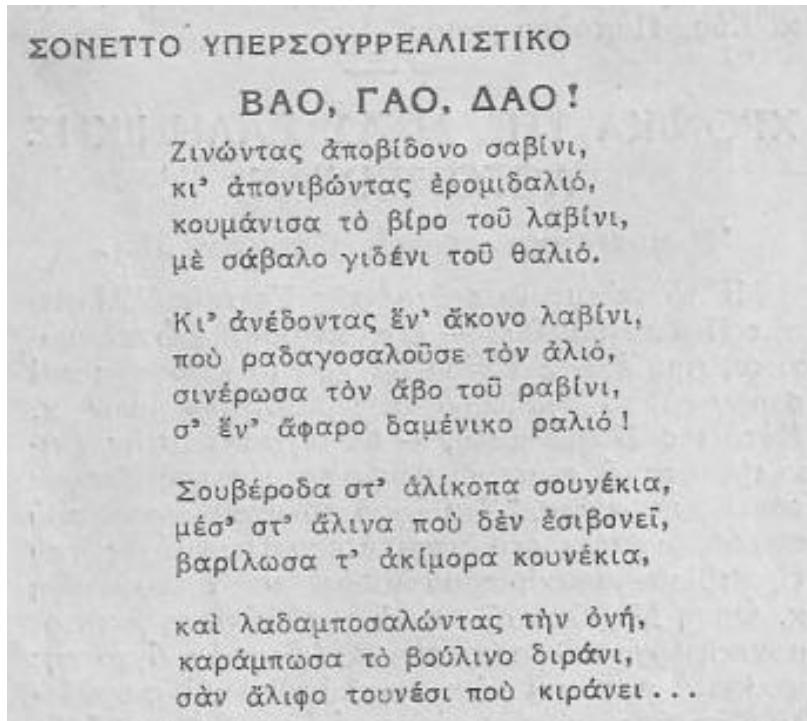

Ασκήσεις

1. Αναγνωρίστε τα μορφήματα της αγγλικής:

1.en—courage—ment 2. king—dom—s 3. stud—ent—hood 4. anti—soviet—ism 5. bi—annual—ly 6. read—ing—s 7. truth—ful—ly 8. un—accept—able.

2. Αναγνωρίστε τα μορφήματα (ποίημα του Ν. Λαπαθιώτη):

3. Προσδιορίστε τα μορφήματα της γλώσσας Congo Swahili. Εξετάστε πρώτα τα δεδομένα της πρώτης στήλης και μετά τα δεδομένα της δεύτερης. Σε ποιο λάθος μάς οδήγησαν τα ελλιπή δεδομένα της πρώτης στήλης; (Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης*, με διορθώσεις)

ninasema	«μιλάω»		atasoma	«ισορρόπιο»
wunasema	«μιλάς»		nitasoma	«τοιχίο»
anasema	«μιλάει»	(υπόφορτο)	alitasma	«εζήδιο»
ninaona	«βλέπω»		nilitasma	«οζήδιο»
ninapika	«χτυπώ»		amasoma	«ιεζήδιο»
ninamupika	«τον χτυπώ»		nitamasoma	«τοζήδιο»

4. Εξετάστε τα δεδομένα από την τουρκική και απαντήστε στις ερωτήσεις:

el	«το χέρι»	elleriniz	«τα χέρια σας»
elim	«το χέρι μου»	ev	«το σπίτι»
elimden	«από το χέρι μου»	evden	«από το σπίτι»
elin	«το χέρι σου»	evim	«το σπίτι μου»
eller	«τα χέρια»	evimiz	«το σπίτι μας»
ellerim	«τα χέρια μου»	evler	«τα σπίτια»
ellerimden	«από τα χέρια μου»	evlerim	«τα σπίτια μου»
ellerimiz	«τα χέρια μας»	evlerimiz	«τα σπίτια μας»
ellerin	«τα χέρια σου»		

- Ποιο μόρφημα της τουρκικής αντιστοιχεί στις παρακάτω σημασίες: «μου» (κτητ.), «μας» (κτητ.), «σου» (κτητ.), «σας» (κτητ.), «από», ΠΛΗΘ., ΕΝΙΚΟΣ;
- Με ποια σειρά συντάσσονται τα διάφορα μορφήματα (Ρίζα, Κτητ. Αντωνυμία: α' πρ. εν./πληθ., β' πρ. εν./πληθ., Πρόθεση, Αριθμός: εν./πληθ.) που απομονώσατε στην προηγούμενη ερώτηση;
- Μεταφράστε στα τουρκικά τις φράσεις: «από το χέρι», «από το σπίτι σου».
- Με βάση την ανάλυσή σας των μορφημάτων, τι είδος γλώσσας είναι η τουρκική (αναλυτική, συνθετική — συγκολλητική, κλιτή) και γιατί;
- Προσδιορίστε τα μορφήματα της γλώσσας των Αζτέκων Michoacan (Fromkin, Rodman, Hyams, *Eisagwagή στη μελέτη της γλώσσας*, 165):

nokali	«σπίτι μου»	nokalimes	«σπίτια μου»
mokali	«σπίτι σου»	ikali	«σπίτι του»
kalimes	«σπίτια»	mopelomes	«σκύλος σου»
mopelomes	«σκύλοι σου»	ipelo	«σκύλος του»
nokwahmili	«χωράφι μου»	mokwahmili	«χωράφι σου»
ikwahmili	«χωράφι του»	;	«σπίτι»
;	«χωράφια»	;	«σκύλοι του»
mahkwa	«φίλος»	;	«φίλοι μου»
;	«σκύλος»	;	«χωράφι»

- Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του πληθυντικού ονομάτων στ' αγγλικά.
Διατυπώστε τον κανόνα.

a. [s]	[z]	b. [z]	[o]	bow
[ʃ]	wish		[ɪ]	file
[z]	buzz		[a]	can
[s]	mess		[g]	dog
[tʃ]	indge			book
[tʃ]	match	[tʃ]	[d]	cat
[tʃ]		[b]	[d]	cap
		c. [ɪz]		

- Προσδιορίστε την κατανομή των αλλομόρφων /γrap-/ και /γraf-/ του μορφήματος {γραφ} (γράφ-ω).
- Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του μορφήματος {rav-} (ράβ-ω).
- Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του προθήματος {sun-}. Ποιος τύπος είναι ο βασικός;
 - συμψηφίζω, συμφωνώ, συνδέω, συνδυάζω, συνταιριάζω, συνταξιοδοτώ,
 - συρράπτω, συρρικνώνομαι, συσσωρεύω, συσφίγγω, συγκαλώ, συγκινώ,
 - συγχαίρω, συγχέω, συζεύω, συλλαβίζω, συλλυπούμαι, συμβαδίζω, συμβάλλω,
 - συμμαζεύω, συμμαχώ, συμπαρίσταμαι, συμπονώ, συναρπάζω, συνεπάγομαι,
 - ...
- Προσδιορίστε τα αλλόμορφα του προθήματος {ev-}. Ποιος τύπος είναι ο βασικός;

11. Εξετάστε τα ακόλουθα δεδομένα από την αγγλική:

A.	B.
read	readable
break	breakable
wash	washable
drink	drinkable
pay	payable
move	movable
excuse	excusable
debate	debatable
use	usable
	die
	go
	cry
	sleep
	rest
	weep
	sit
	run
	walk

Με βάση τα δεδομένα αυτά απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποια φωνολογική αλλαγή επιφέρει το παραγωγικό επίθημα {-able};
- Ποια κατηγοριακή αλλαγή -"- ;
- Ποια σημασιολογική αλλαγή -"- ;
- Συγκρίνετε τις στήλες A. και B. Σε ποιο περιορισμό υπόκειται η ρηματική βάση; Αποτελούν εξαιρέσεις στον περιορισμό αυτό παραδείγματα όπως:

*The dog is walkable
The race is runnable;*

12. Συμβουλευθείτε το βιβλίο του Peter Mackridge *H νεοελληνική γλώσσα* ή τη *Νεοελληνική Γραμματική* (της Δημοτικής) και συμπληρώστε τον πίνακα με παραδείγματα **παράγωγων λέξεων**:

Κατηγοριακή μετατροπή	Παραδείγματα παράγωγων λέξεων
O → P	κοστούμι → κοστουμάρω, γραβάτα → γραβατώνω, αρραβώνας → αρραβωνιάζω, ...
P → O	αναλύω → αναλυτής, αναπνέω → αναπνευστήρας, ...
E → O	λαϊκός → λαϊκούρα, ...
O → E	...
P → E	...
E → P	...
O → O	...
P → P	...
E → E	...

11. Συμπληρώστε τον πίνακα με παραδείγματα **σύνθετων λέξεων**:

<i>Κατηγοριακή μετατροπή</i>	<i>Παραδείγματα σύνθετων λέξεων</i>
$O + O \rightarrow O$	απογειοπροσγειώσεις, χαρτοφάκελα, τσικλόφουσκα, ...
$E + E \rightarrow E$	ασπρόμαυρος, οπτικοακουστικός, ...
$E + O \rightarrow O$	σαπιοκάραβο, ...
$E + O \rightarrow E$...
$O + P \rightarrow P$...
$O + P \rightarrow O$...
$O + P \rightarrow E$...
$E + P \rightarrow P$...
$E + P \rightarrow O$...
$E + P \rightarrow E$...
$O + P \rightarrow O$...
$P + O \rightarrow O$...
$O + P \rightarrow E$...
$P + O \rightarrow E$...